

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง การบริการทางวิชาการ ของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ผู้วิจัยจะได้ เสนอตามลำดับดังนี้

การบริการทางวิชาการ

โดยทั่วไป เมื่อกล่าวถึง การบริการทางวิชาการ มักเข้าใจกันว่าเป็นบทบาท หรือหน้าที่ขององค์การที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนหน่วยงานภายในให้สามารถดำเนินการไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์การ หรือเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของ สถาบันอุดมศึกษาที่ให้บริการแก่สังคม เท่านั้น ความจริงแล้วการบริการทางวิชาการ ก็เป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาประการหนึ่งด้วย อาทิ โรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท(มพช.) (กรมสามัญศึกษา 2523 : 3) โรงเรียน ชุมชน โรงเรียนสาธิต เป็นต้น

เกี่ยวกับความหมายของ การบริการทางวิชาการ นั้น มีผู้เสนอไว้หลายทัศนะ เช่น

สากล จริญวิชานันท์ (2524 : 114) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริการ ทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง การให้บริการใดๆที่จะทำให้สังคมได้รับประโยชน์จาก บริการนั้น และประโยชน์ที่สังคมจะได้รับดังกล่าว จะทำให้นำไปสู่การปรับปรุงสภาพของ สังคมให้ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของสังคมต่อไปในอนาคต

ชัยวัฒน์ ปานพลอย (2523 : 82) ให้ความหมายว่า การบริการทางวิชาการ ต่อสังคม หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับการนำความรู้ที่มีอยู่บริการแก่บุคคลภายนอก รวมทั้ง การนำเอาทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่บริการให้แก่ชุมชนด้วย

ไพฑูรย์ พงศ์บุตร (2517 : 85-91) ได้ให้ความหมายของการบริการวิชาการแก่สังคม ไว้ว่า งานบริการทางวิชาการแก่สังคม คือ งานที่มหาวิทยาลัยจะจัดทำเพื่อให้ความรู้เป็นพิเศษทั้งในด้านการศึกษา และการฝึกอบรมอาชีพหรือวิชาการเฉพาะอย่าง

จากแนวคิดต่างๆสรุปได้ว่า การบริการทางวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้นช่วยเหลือหน่วยสังคมหรือชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นในการวิจัยนี้ การบริการทางวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนผู้นำการใช้นักศึกษจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นและสถาบันการศึกษาต่างๆ

การบริการทางวิชาการแก่สังคม เป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยสังคมหน่วยหนึ่งที่ตั้งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายซึ่งมีความต้องการและวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะใช้ใ้เป็นองค์กรในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนควรประกอบด้วยภารกิจสามประการ คือ ประการแรก จำเป็นการสอนนักเรียนที่เรียนในระบบโรงเรียน ประการที่สอง จัดการเรียนการสอนนอกโรงเรียนให้แก่ผู้ที่ไม่ได้เล่าเรียนในระบบโรงเรียน และประการที่สาม การให้บริการแก่ชุมชน (ก๊อ สวัสดิ์พาณิชย์ 2521 : 19)

สำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษา นั้น การบริการทางวิชาการได้เคยจัดกระทำมาแล้วในลักษณะของการเป็น โรงเรียนสาธิต โรงเรียนชุมชน โรงเรียนตัวอย่าง เป็นต้น ในกรณีโรงเรียนสาธิต จะเห็นว่า หลักการในการจัดตั้งประการหนึ่งคือ สำหรับเป็นที่ "แสดงให้เห็น" แก่บุคคลทั่วไป หรือเรียกสั้นๆว่า "สาธิต" ในเรื่องสำคัญต่างๆของการศึกษา เช่น วิธีสอนแบบต่างๆ วิธีการแนะแนว การทำโรงเรียนประถมศึกษาที่ถูกต้องแก่โรงเรียนประถมศึกษาอื่นๆ (สาโรช บัวศรี 2510 : 950) ในปัจจุบันการบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนประถมศึกษาโดยโรงเรียนประถมศึกษาด้วยกันนั้น "โรงเรียนผู้นำการใช้นักศึกษา" มีบทบาทมากกว่าโรงเรียนประเภทอื่นในอดีต ซึ่งสามารถเห็นได้จากหลักการและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนผู้นำการใช้นักศึกษาที่ว่า "เป็นแหล่งปฏิบัติงานใ้หลักสูตร ได้ถูกต้องตามแนวทางของหลักสูตร . . . เป็นแหล่งวิชาการให้แบบอย่างในการใ้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ซึ่งโรงเรียนขนาดและลักษณะต่างๆ สามารถศึกษา และนำ -

วิธีการไปพัฒนาตนเองต่อไป . . . เพื่อเป็นที่เลี้ยงแก่โรงเรียนอื่นๆในท้องถิ่นเดียวกัน (กรมวิชาการ 2522 พ : 1) จากผลการดำเนินงานของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ที่ผ่านมามีปรากฏว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้อำนวยประโยชน์ทั้งในด้านการเป็น แบบอย่างและการบริการช่วยเหลือโรงเรียนอื่นๆจริง (กรมวิชาการ 2525 : 24-37) ซึ่งคุณภาพการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่มีต่อโรงเรียนอื่นๆจึงกล่าว สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนกล่าวคือ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน การปรึกษาหารือและพิจารณาปัญหาต่างๆร่วมกัน ตลอดจนการระดมสรรพกำลังในการ ทำงานทั้งด้าน งานบริหาร งานวิชาการ และกิจกรรมอย่างอื่นที่เหมาะสมซึ่งผลสัมฤทธิ์คือว่า วิธีการโดยลำพัง (กรมสามัญศึกษา 2521 : 4)

ในเรื่องลักษณะและรูปแบบของการบริการทางวิชาการ มีแนวการจัดกระทำ ได้ หลายรูปแบบ เช่น การไปร่วมประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการพัฒนา หลักสูตรและการสอน การเชิญวิทยากรมาบรรยายมาสาธิตตามหัวข้อที่ครูต้องการ การ ส่งเสริมครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านให้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน (วิทย์ วงษ์ใหญ่ 2523 : 190) ส่วน อุทัย บุญประเสริฐ (2522 : 48) เห็นว่า การบริการ ทางวิชาการ อาจจัดเป็น การจัดอบรม ศึกษปฏิบัติกร สัมมนา อภิปราย และการ เผยแพร่ความรู้ การให้คำแนะนำปรึกษา การร่วมกันค้นหาและแก้ปัญหา และ สากล จริยวิธานันท์ (2524 : 114) ให้ความเห็นว่า การบริการวิชาการ ไม่จำกัดเฉพาะการ บริการด้านความรู้เท่านั้น แต่รวมถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบางอย่างเพื่อ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสังคมด้วย นอกจากนี้ สุนันท์ บัณฑิต และคณะ (2521 : 55 -56) ได้ศึกษา สถานภาพการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาใน ประเทศไทยพบว่า ลักษณะการให้บริการมีทั้งหน่วยงานจัดขึ้นเองและจัดร่วมกับหน่วยงาน อื่น ส่วนวิธีการให้บริการมีหลายวิธี เช่น การบรรยาย ปฏิบัติการ การแจกจ่ายเอกสาร การสาธิต การสัมมนา การอภิปราย การศึกษาเฉพาะกรณี การประชุมเชิงวิชาการ การ ให้บริการทางวิทยุ เป็นต้น

จากลักษณะและรูปแบบของการบริการทางวิชาการ ที่กล่าวมาข้างต้น ถ้าจัด ประเภทโดยใช้ลักษณะของการบริการ แล้ว จะได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การให้ความรู้

การช่วยเหลือและให้คำแนะนำ และการร่วมกิจกรรม เพื่อนำลักษณะทั้ง 3 ของการบริการ มาใช้ใ้ในการวิจัยนี้ จึงหมายถึง การบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรม ที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านการใช้นวัตกรรมแก่โรงเรียนอื่นๆ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม การให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม และการร่วมกิจกรรมการใช้นวัตกรรมระหว่างโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมกับโรงเรียนอื่นๆ

การใช้นวัตกรรม

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ 2517 : 11-12) ให้ความหมายของ การนำหลักสูตรไปใช้ ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปปฏิบัติให้เกิดผล

เสริมศรี ไชยศรี (2526 : 235) ให้ความหมายว่า การใช้นวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการจัดประสบการณ์ตามแผน [หมายถึงหลักสูตร แผนการสอน] ที่วางไว้

โบซ็อง (Beauchamp 1968 : 84,132) ให้ความหมายว่า การใช้นวัตกรรม (curriculum implementation) เป็นวิธีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือเป็นการนำหลักสูตรที่วางไว้แล้วไปสู่การสอน

ส่วนกระบวนการหรือขั้นตอนของการใช้นวัตกรรม สัจจ อุทรานันท์ (2524 : 4) ให้ความเห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การสอนในห้องเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร ตลอดจนการนิเทศการใช้นวัตกรรม ส่วน สุมิตร ภูพานกร (2518 : 130) อ้างถึง Hilda Taba กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย และการสอนของครู

กระทรวงศึกษาธิการ (2525 ก : 10-11) ได้เน้นว่า เมื่อนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนนั้น ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

การบริหาร ได้แก่ การจัดการ มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตร รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน

การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนเห็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนซึ่งครูและนักเรียนดำเนินการ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ มีความเข้าใจ มีความสามารถ รู้จักคิด มีคุณธรรมและมีลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่างๆภายในโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักเรียนออกจากมาโรงเรียนและเป็นการปลูกฝังคุณธรรมรสนิยมและนิสัยอันดีงามแก่นักเรียน อีกด้วย

การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการที่ตรวจสอบว่า นักเรียนได้พัฒนาตนเองไปถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่บกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ในการนำหลักสูตรประถมศึกษาไปใช้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตั้งแต่ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหารตามลำดับ ทั้งนี้แต่ละฝ่ายต้องแสดงบทบาทของตนให้ประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 ก : 200-207)

ครูผู้สอน ทำการสอนด้วยการศึกษาเด็ก ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เตรียมการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผลและสอนซ่อมเสริม

ผู้บริหารโรงเรียน ทำหน้าที่ติดตามผล บริหารบริการหลักสูตร เสริมกำลังใจครูผู้สอนและประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้าใจเพื่อสร้างเสริมความร่วมมือที่ดี

คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน ทำหน้าที่ติดตามผล จัดประชุมเพื่อจัดทำและหรือปรับปรุง เอกสารประกอบหลักสูตร แก้ไขปัญหาและหรือปรับปรุงการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ครู ประสานงานและประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรและผลงาน

เจ้าหน้าที่วิชาการประถมศึกษาระดับอำเภอ จังหวัดและหรือเทศบาล ทำหน้าที่ประสานงาน ติดตามผล นิเทศการใช้หลักสูตรและเสริมแรงจูงใจทางวิชาการแก่ครู

ผู้บริหารประถมศึกษาระดับอำเภอ จังหวัด และของเทศบาล ทำหน้าที่
ติดตามผล บริการบริหารหลักสูตร ประสานงานและเสริมกำลังใจให้แก่ครู
กรมต้น สังกัดและกรมวิชาการ ทำหน้าที่ บริหารบริการหลักสูตร ติดตามผล
และประชาสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม การนำหลักสูตรประถมศึกษาไปใช้จะเกิดผลสมบูรณ์ตามจุด
มุ่งหมายเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนและครู ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการ
ที่จะทำให้หลักสูตรบังเกิดผลตามที่มุ่งหมายไว้ (สุมิตร คุณานุภร 2523 : 168) โดยเฉพาะ
ผู้บริหารโรงเรียนนั้น ควรเป็นผู้สนใจและสนับสนุนส่งเสริมให้ครู ศึกษา ทดลองมาใช้
หลักสูตร ส่งเสริมให้ครูศึกษาและปฏิบัติตามเอกสารประกอบหลักสูตร หาทางให้ครู
ประชุมปรึกษาหารือและร่วมมือกันทำแผนการสอน สร้างแรงจูงใจให้แก่ครูที่ตั้งใจใช้
หลักสูตรใจดี จัดหาวิทยากรมาช่วยครูให้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ปรึกษาหารือและ
จัดหาเครื่องมือและวัสดุมาให้ครูเตรียมและใช้ สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมในโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตร สนับสนุนการแนะแนวการ
เรียน ความประพฤติและอาชีพ ส่งเสริมการเรียนการสอนเอนมเสริม หาทางประสา-
สัมพันธ์ให้ผู้บริหารและชุมชนเข้าใจหลักสูตร จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการ
เรียนการสอน เอาธุระอย่างจริงจังในการแสวงหาทรัพยากรท้องถิ่นมาช่วยโรงเรียน
(สัวส์ดี จงกล 2526 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สเลมเควิช
(Slemkewicz 1976 : 6890-A) ที่ว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาทั้งใน
ชนบทและในเมือง มีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรว่าควรปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้ คือ ใช้เวลาสำหรับการนิเทศการสอนให้นักเรียน
จัดให้มีโครงการฝึกอบรมครูประจำการ จัดการอบรมปฏิบัติการที่เป็นระบบเป็นระยะๆ
ดูแลให้ครูเตรียมการสอนและจัดให้มีการสังเกตการสอนในโรงเรียน

ถึงกระนั้นก็ตาม ครูผู้สอนก็ยังเป็น "ตัวเอก" ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด หลักสูตรที่เขียนไว้จะสำเร็จได้ผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครูเข้าใจจุดหมาย
หลักการ โครงสร้างและเนื้อหาสาระทั้งหมดแล้วเข้าสู่ห้องเรียนช่วยการแปรเป็นประสบการณ์
ที่จัดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพของ โรงเรียนและความต้องการของเด็ก (กรมวิชาการ
2520 : 179)

จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา ทำให้ทราบว่ามิใช่หาหลากหลายประการ เช่นพบว่า ผู้บริหารในหลายๆระดับตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับจังหวัดมีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับวิธีการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และไม่สามารถให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นได้ จึงไม่สนับสนุนการใช้หลักสูตร (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2523 : 7) โรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินงานตามหลักการบริหารวิชาการด้านการจัดระเบียบงานใช้หลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายและแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (พิทาลงกรณ์ พิลาตเอมอร 2523 : 46-47)

กรมวิชาการ (2524 : 6-17) เสนอผลการวิเคราะห์รายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จากศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 51 จังหวัด พบว่า

1. ครูส่วนใหญ่ยังทงใช้วิธีสอนแบบเดิมคือ ครูบรรยาย นักเรียนนั่งฟัง มีการซักถามเพียงเล็กน้อย การสอนไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด การสอนมักเน้นแต่กลุ่มทักษะ(ภาษาไทยและคณิตศาสตร์) กลุ่มอื่นๆไม่เป็น โดยเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเกือบไม่มีการสอนเลย สภาพเช่นนี้พบใน 39 จังหวัด (ร้อยละ 76.44)
2. ครูไม่นิยมใช้สื่อการสอน ไม่สนใจ ไม่มีระบบการเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนให้ดี สภาพเช่นนี้พบใน 43 จังหวัด (ร้อยละ 84.31)
3. กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามแนวของหลักสูตร ไม่ยึดแผนการสอน แต่ยึดหนังสือเรียนเป็นหลักในการจัดกิจกรรม สภาพเช่นนี้พบใน 17 จังหวัด (ร้อยละ 33.22)
4. การประเมินผลไม่ถูกต้องตามแนวปฏิบัติของหลักสูตร บางแห่งมุ่งเน้นการวัดผลแบบสอบข้อเขียนเพียงอย่างเดียว ไม่มีหลักฐานการวัดผลผ่านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ผลการประเมินก็มีได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนแต่อย่างใด สภาพเช่นนี้พบใน 30 จังหวัด (ร้อยละ 58.80)

5. การจัดอบรมภายในกลุ่มโรงเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทบกันน้อยมาก เท่าที่พบมี 3 จังหวัด (ร้อยละ 5.88)

6. ครูสอนไม่ทันตามแผนการสอน ไม่เตรียมการสอน ครูจำนวนหนึ่งไม่คัดก กระทบหรือร้นไม่ดำเนินการสอนตามกำหนดการสอนหรือทำไม่สม่ำเสมอ ไม่ดัดแปลงและ ยืดหยุ่นกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กและท้องถิ่น สภาพเช่นนี้พบใน 11 จังหวัด (ร้อยละ 21.50)

จากการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การใช้หลักสูตรยังมีปัญหาหลายประการ อาทิ ครูส่วนใหญ่ยังไม่ปฏิบัติตามแนวการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารการศึกษาในท้องถิ่นไม่สามารถจัดปัจจัยและช่วยเหลือครูได้ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักในปัญหาดังกล่าว จึงได้อนุมัติให้กรมวิชาการและกรมต้นสังกัดโรงเรียนดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้นำ การใช้หลักสูตรเพื่อช่วยให้การใช้หลักสูตรมีผลในการปฏิบัติให้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง

โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า งานพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องดำเนินการต่อเนื่อง กันไปเป็นลำดับและจะต้องมีการพัฒนาอย่างไม่มีการสิ้นสุด ตราบใดที่สังคมและวิทยาการ ต่างๆไม่หยุดนิ่ง การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของงานพัฒนาหลักสูตรก็จำเป็น ที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

การพัฒนาหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 2 ขั้น คือ การสร้างหลักสูตร และการใช้หลักสูตร จะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลาย ประการ ประการหนึ่งนั่นก็คือ การมีโรงเรียนจำนวนหนึ่งเป็นแหล่งปฏิบัติงานใช้หลักสูตร ให้ถูกต้องตามแนวทางที่ควรจะเป็น เพื่อให้เป็นแบบอย่างและเป็นพี่เลี้ยงแก่โรงเรียนอื่นๆ ในท้องถิ่นเดียวกัน (กรมวิชาการ 2522 ข : 1) โรงเรียนดังกล่าวคือ โรงเรียน ผู้นำการใช้หลักสูตร ซึ่งมีกำเนิดมาจากโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ

โครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

1. ความเป็นมา จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า การใช้หลักสูตรมีปัญหาหลายประการ ถ้าปล่อยให้การใช้หลักสูตรยังเป็นปัญหา เช่นนี้ต่อไปหลักสูตรจะไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ที่วางไว้ ซึ่งจะเป็นการสูญเสียทรัพยากรอย่างมหาศาลในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าววิธีการหนึ่ง กรมวิชาการจึงได้ริเริ่มเสนอกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุมัติโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเมื่อปี พ.ศ. 2522 (สมพงษ์ หละสุรีย์, สัมภาษณ์)

2. หลักสำคัญของโครงการ หลักสำคัญของโครงการประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย การดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ การติดตามและประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ รายละเอียดที่สำคัญโดยสรุปมีดังนี้

2.1 หลักการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาสามารถปฏิบัติงานใช้หลักสูตรได้ถูกต้องตามแนวทางของหลักสูตร จนสามารถเป็นแบบอย่างและเป็นพี่เลี้ยงแก่โรงเรียนอื่นๆในท้องถิ่นเดียวกัน (กรมวิชาการ 2522 ข : 1)

2.2 จุดมุ่งหมาย ส่งเสริมให้โรงเรียนในโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรพัฒนาตนเองในด้านความคิดและวิธีการใช้หลักสูตรและให้การศึกษแก่เด็กสามารถเป็นแหล่งใช้หลักสูตรที่ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งวิทยากรให้แบบอย่างการใช้หลักสูตร เป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอื่นๆสามารถศึกษาและนำวิธีการไปพัฒนาการใช้หลักสูตรของตนเองต่อไป (กรมวิชาการ 2522 ข : 1)

2.3 เป้าหมาย จะใช้วิธีเพิ่มจำนวนโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรไปมากขึ้นทุกปีตามอัตราส่วนที่เหมาะสม (กรมวิชาการ 2522 ข : 1) และคาดว่า ใน 2-3 ปีแรก [2523-2525] จะมีโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรครบทุกกลุ่มโรงเรียน และในที่สุดๆไปจะขยายเพิ่มขึ้นในมากที่สุด

2.4 การดำเนินงาน การดำเนินงานโครงการ เริ่มจากจังหวัดและหน่วยงานต้นสังกัดเลือกโรงเรียนและเสนอรายชื่อไปยังกรมวิชาการเพื่อพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ จากนั้นจังหวัด หน่วยงานต้นสังกัดและกรมวิชาการดำเนินการประชุมชี้แจงแนวทางและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่โรงเรียน แล้วโรงเรียนก็จัดกิจกรรมตามแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เมื่อโรงเรียนดำเนินการได้ตามเป้าหมายและได้รับการรับรองจากคณะผู้ประเมินผลการดำเนินงานก็จะได้รับประกาศเกียรติคุณให้เป็น "โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร" ซึ่งพร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง ร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนอื่นต่อไป (กรมวิชาการ 2522 ข : 2)

2.5 ระยะเวลาดำเนินงาน ระหว่างปีการศึกษา 2522 ถึง 2526 และจะประเมินผลโครงการเพื่อวางแผนขยายงานต่อไป

2.6 ผู้รับผิดชอบโครงการและแนวทางดำเนินการ
กรมวิชาการ เป็นหน่วยงานเลขานุการของโครงการ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานโครงการกับจังหวัดและหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน เพื่อให้แนวคิดและแนวปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกัน

หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ จังหวัด กรมต้นสังกัดของโรงเรียน มีหน้าที่ดำเนินโครงการในเขตความรับผิดชอบในการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ จัดการและสนับสนุน นิเทศและติดตามผล ประเมินผลการปฏิบัติงานและเสนอชื่อโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์เป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ตลอดจนการขยายหรือเพิ่มจำนวนโรงเรียนเข้าโครงการ รวมทั้งประสานงานกับกรมวิชาการ

โรงเรียนในโครงการ หน่วยปฏิบัติของโครงการคือโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ในการเข้าประชุมเพื่อรับทราบและตกลงแนวทางปฏิบัติงานการใช้หลักสูตร เพื่อให้จุดหมายและแนวทางตรงกัน ปฏิบัติงานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปรกติคือตามแนวทางของหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น ด้วยความมานะพยายามอย่างเต็ม

ความรู้ความสามารถ และช่วยเหลือโรงเรียนอื่น อำเภอและจังหวัดในสิ่งที่โรงเรียนสามารถช่วยได้ด้านวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากร การเป็นผู้สาธิต การให้คำแนะนำ เป็นต้น

2.6 งบประมาณ กรมวิชาการได้แถลงและเห็นว่า นโยบายการทำงานตามโครงการนี้ต่างจากโครงการอื่นๆ เพราะไม่มีงบประมาณพิเศษ (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2524 : 2) กล่าวคือ จะใช้งบประมาณปกติของแต่ละหน่วยงานและกรมวิชาการตั้งงบประมาณเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในด้านวิชาการเท่าที่จำเป็น เช่น การจัดหาเอกสารสำหรับครูและหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน การประชุมอบรม สัมมนา (กรมวิชาการ 2522 ข : 3)

2.7 การติดตามและประเมินผล

หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน เป็นผู้ติดตามและนิเทศโรงเรียนในโครงการ และประเมินให้โรงเรียนในโครงการเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

กรมวิชาการ ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการของหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน และประเมินผลโครงการ

2.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องคาดว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้กระจายไปทั่วประเทศได้อย่างรวดเร็วและมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะของโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. พยายามนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลตรงตามแนวทางและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. ทำงานโดยยึดหลักประหยัดและพึ่งตนเอง เป็นประการสำคัญ
3. มีเอกลักษณ์ของตนเองในแต่ละโรงเรียน กล่าวคือมีลักษณะร่วมที่มีระบบการเรียนการสอนด้านคุณภาพ แต่กิจกรรมอื่นๆ เติบโตคนละอย่าง

4. มีภาวะผู้นำแบบ collective leadership คือเป็นการระดมลักษณะเด่นหรือความสามารถพิเศษทุกอย่างจากทุกคนในโรงเรียนมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

5. เป็นตัวอย่างที่ดีเด่นให้แก่โรงเรียนอื่นๆ ได้จริง ก็จะต้องเป็นตัวอย่างได้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสามารถนำโรงเรียนอื่นได้จริง

หลังจากที่โครงการ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โครงการได้เริ่มดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

3. ผลการดำเนินโครงการ การดำเนินงานโครงการ เริ่มจากวางโครงการกลางปีการศึกษา 2522 แล้วได้จัดประชุมผู้แทนของจังหวัด เขตการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรดังกล่าวทราบโครงการและพิจารณาวางแผนทางการเลือกโรงเรียนเข้าโครงการระหว่างเดือนธันวาคม 2522 แล้วประกาศรายชื่อโรงเรียนที่เข้าโครงการได้เรียบร้อยแล้วปีการศึกษา 2522 มีโรงเรียนในโครงการทั้งหมดทั่วประเทศจำนวน 414 โรงเรียน

ปีการศึกษา 2523 ถือเป็นปีเริ่มโครงการ ในปีการศึกษานี้ กรมวิชาการและหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนได้ร่วมกันดำเนินการ สรุปได้ดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาบุคลากรโรงเรียนในโครงการ ผลการประชุมสัมมนาครั้งนี้ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับกรม จังหวัด โรงเรียน วิทยาลัยครูและเขตการศึกษา ได้ทราบโครงการ ความคาดหวังของโครงการ แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันและได้ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานของแต่ละจังหวัดหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่ร่วมรับผิดชอบโครงการ

2. จังหวัดและหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนแต่งตั้งกรรมการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษาดำเนินงานร่วมกัน จัดทำแผนปฏิบัติงานของจังหวัดและหน่วยงานต้นสังกัด จัดประชุมครูของโรงเรียนในโครงการ ช่วยกันยกร่างโครงการปฏิบัติงานของแต่ละโรงเรียน แผนปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2523 และโครงการระยะยาวตลอดโครงการ เมื่อโรงเรียนเริ่มปฏิบัติงาน ผู้ประสานงานหรือศึกษานิเทศก์ออกนิเทศ เยี่ยม-การทำงาน ให้กำลังใจและช่วยเหลือโรงเรียนโดยสม่ำเสมอ

3. ติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ จังหวัดได้ดำเนินการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอตลอดปี และกรมวิชาการก็ได้ติดตามผลบ้าง

ในบางโรงเรียน

4. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของจังหวัดและต้นสังกัดโรงเรียน จังหวัดต่างๆ ใ้รายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการให้กรมวิชาการทราบ
5. กรมวิชาการได้วางโครงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมระดับจังหวัดของโรงเรียนในโครงการเพื่อให้จังหวัดและโรงเรียน โรงเรียนกับโรงเรียนได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ทั้งนี้กรมวิชาการเป็นผู้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งให้
6. จัดประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ระหว่างวันที่ 25-26 พฤษภาคม 2524 เพื่อให้ผู้แทนของจังหวัด หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนพบปะหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาแนวทางในการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะในการขจัดปัญหาและอุปสรรค และนำผลงานของแต่ละจังหวัดมาแสดง
7. เผยแพร่โครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร จังหวัดและกรมวิชาการ ได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการด้วยการจัดทำเอกสาร การบรรยาย การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการได้จัดทำ "สารโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา" เพื่อแจ้งข่าวและผลงานของโรงเรียนในโครงการ ต่อมาได้เสนอเรื่องโครงการนี้ใน "สารพัฒนาหลักสูตร" ส่วนหนึ่งเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการและโรงเรียนในโครงการนี้ด้วย (สมชาย นพเจริญกุล, บรรณาธิการ 2524 : 11-13)

ปีการศึกษา 2524 คณะกรรมการประเมินผลของจังหวัดหรือหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กรมวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องยกร่างขึ้นขึ้น แล้วจังหวัดนำไปปรับขยายให้เหมาะสมกับแต่ละจังหวัด เมื่อคณะกรรมการประเมินผลเรียบร้อยแล้วจะสรุปว่า โรงเรียนในโครงการโรงเรียนใดผ่านเกณฑ์ได้เป็น "โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา" (สมชาย นพเจริญกุล, บรรณาธิการ 2524 : ปกหลัง) ปรากฏว่ามีโรงเรียนในโครงการรุ่นแรกปีการศึกษา 2523 ผ่านเกณฑ์การประเมินผลแล้วกระทรวงศึกษาธิการประกาศเกียรติคุณให้เป็น "โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2524" ทั่วประเทศจำนวน 108 โรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 ก : 1-9, 2525 ข : 1)

ปีการศึกษา 2525 คณะอนุกรรมการอำนวยการโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษาซึ่งมีผู้แทนของจังหวัด หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนทุกสังกัดเป็นกรรมการมีความคิดว่า มีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากที่ไม่เข้าโครงการแต่สามารถนำหลักสูตรไปถูกต้องและดี เต็มหน้าจะเป็นแบบอย่างในการนำหลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นๆ ได้แล้ว และบางโรงเรียนนำหลักสูตรได้ดีกว่าโรงเรียนในโครงการเสียอีก (ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร - ประถมศึกษา 2525 : 57) เนื่องจากโครงการไม่สามารถที่จะรับโรงเรียนเข้าโครงการได้มากเพราะมีข้อจำกัดเรื่อง กำลังคน งบประมาณ และเป็นระยะการเริ่มโครงการใหม่ ต่อมาในการประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการระหว่างวันที่ 26-28 เมษายน 2525 ณ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ เพื่อสรุปงานปีการศึกษา 2524 และวางแผนการดำเนินงานในปีการศึกษา 2525 และในปีต่อไป ที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งคือ ให้ผู้รับผิดชอบโครงการในแต่ละจังหวัดและสังกัดสามารถนำเกณฑ์การประเมินผล ที่ใช้กับโรงเรียนในโครงการไปใช้ประเมินโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปได้ ถ้าโรงเรียนนอกโครงการผ่านเกณฑ์ก็เสนอให้เป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้ ทั้งนี้เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2525 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ 2525 : คำนำ) การประเมินให้โรงเรียนนอกโครงการเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรนี้ จะเป็นผลดีต่อโครงการที่จะทำให้มีโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว โอกาสที่โรงเรียนอื่นๆ ในท้องถิ่นจะได้ศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรก็มีมากขึ้น จะยังผลให้การเผยแพร่แนวคิด แนวปฏิบัติการใช้หลักสูตรประถมศึกษาแพร่หลายรวดเร็วยิ่งขึ้น

โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรกับการบริการทางวิชาการ

โรงเรียนในโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้อำব্যประโยชน์ต่อการเผยแพร่แนวคิด แนวปฏิบัติการใช้หลักสูตรตามหลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการหลายประการในด้านการบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นๆ เช่น การเป็นวิทยากร เป็นศูนย์รวมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่น บริการสื่อการเรียนการสอน เป็นแหล่งศึกษาดูงาน จัดกิจกรรมโรงเรียนที่โรงเรียนน้อง เป็นพี่เลี้ยงโรงเรียนอื่นในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน สาธิตการสอน จัดประชุมเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล เป็นต้น (กรมวิชาการ 2525 : 24-37)

เพื่อให้การมีโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรตอบสนองหลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการมากขึ้น ที่ประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (ฝ่ายบริหารหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา 2525 : 36) ได้เสนอแนะแนวทางในการให้ประโยชน์จากโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จังหวัดและหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. จัดโครงการสัมมนาสัญจร พาโรงเรียนประถมศึกษาอื่นมาดูโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตร
2. ใช้โรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรเป็นศูนย์ในการประชุมอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียนหรืออำเภอ
3. จัดนิทรรศการของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรแล้วจัดให้โรงเรียนอื่นมาดู
4. ใช้คณะครูโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรเป็นวิทยากรในการอบรมครูและแนะนำการปฏิบัติงานแก่โรงเรียนอื่นๆ
5. จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรและโรงเรียนในโครงการให้มากขึ้น ซึ่งอาจรวมกันหลายๆฝ่ายทั้งกรมวิชาการ หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน จังหวัดและอำเภอ
6. เผยแพร่โครงการและผลงานของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรและโรงเรียนในโครงการด้วยการใช้สื่อมวลชนในท้องถิ่น เช่น วิทยุท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
7. จัดทำภาพนิ่ง แถบบันทึกเสียงหรือภาพยนตร์เกี่ยวกับโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรเผยแพร่

นอกจากนั้นสถาบันผลิตครู เช่น มหาวิทยาลัยที่มีคณะศึกษาศาสตร์หรือครู-ศาสตร์ วิทยาลัยครู ก็สามารถให้ประโยชน์จากโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรได้คือ ใช้โรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรเป็นแหล่งศึกษาดูงานของนักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าอบรม เป็นแหล่งฝึกสอนฝึกงานของนักศึกษา เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า ทดลองทางการศึกษา เป็นต้น

การอำนวยความสะดวกในด้านการเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องในการใช้หลักสูตร โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีการพัฒนาตนเองด้วยการพึ่งตนเองทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน สามารถสอนได้ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ สามารถดำเนินการวัดผลและประเมินผลได้ถูกต้อง การพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณ การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียนหลายประการ เช่น โครงการส่งเสริมจริยธรรม โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการส่งเสริมการประหยัด เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมที่เด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อเสริมการเรียนและยังเป็นประโยชน์แก่ชุมชนด้วย เช่น กิจกรรมการทำสวนสมุนไพรในโรงเรียน การเพาะเห็ด การเพาะพันธุ์ไม้บริการชุมชน การเลี้ยงปลา การเลี้ยงผึ้ง การจักสาน การทอเสื่อ การทำไม้เมนต์แผ่นเล็ก (block) การย่อวิทยุ เป็นต้น (กรม-วิชาการ 2525 : 24-36)

สรุปได้ว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรช่วยให้การใช้หลักสูตรของโรงเรียนอื่นๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนอื่นตื่นตัว ตั้งใจและพยายามทำงานตามแนวทางของหลักสูตร ช่วยให้การนิเทศการศึกษาได้ผลมากขึ้น และยังเป็นแหล่งความรู้ของบุคลากรและสถาบันการศึกษาต่างๆที่จะศึกษาดูงานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการบริหารทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 โดยตรงนั้นขณะที่ยังไม่มี จะมีอยู่บ้างก็เป็นวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริการสังคมหรือการบริการชุมชนของสถาบันระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยบางส่วนมีเรื่องเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการเพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานการใช้หลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา และด้วยเหตุที่การวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและการส่งเสริมครูประจำการซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้และปัญหาการใช้หลักสูตร การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ปัญหาและความต้องการด้านวิชาการของครู ผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน

และการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ดังนั้นผลการวิจัยที่เสนอไว้จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องที่คุณวิจัยจะศึกษา รายละเอียดที่สำคัญของงานวิจัยดังกล่าวมีดังนี้

สายสมร จีวิเศษ (2526 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 7 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็น ผู้บริหารโรงเรียน 61 คน ครูผู้สอนกลุ่มทักษะ 325 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูผู้สอนกลุ่มทักษะมีความเข้าใจเนื้อหา จุดประสงค์การเรียน การเตรียมการสอน การใช้สื่อการเรียน สามารถนำเทคนิควิธีสอนและกิจกรรมที่เสนอไว้ในแผนการสอนและคู่มือครูไปใช้อย่างเหมาะสม โรงเรียนจัดบริการเอกสารหลักสูตรให้ครูใช้อย่างเพียงพอ ด้านการประเมินผล ผู้บริหารและครูมีความเข้าใจและสามารถนำระเบียบการประเมินผลไปใช้ได้ อย่างเหมาะสม ด้านการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่งเสริมให้มีการนิเทศภายใน มีการติดตามผลการเรียนการสอนและตรวจเยี่ยมชั้นเรียนจากผู้บริหารอย่างทั่วถึงและได้รับความร่วมมือจากครูในโรงเรียนเป็นอย่างดี

สวัสดิ์ จิตต์จนะ (2526 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเข้าใจในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 ของครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติในการประเมินผลการเรียนตามระเบียบการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 67 คน ครู 336 คน ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจในระเบียบการประเมินผลอยู่ในระดับค่อนข้างดี และครูมีความเข้าใจในระดับพอใช้ ส่วนสภาพการปฏิบัติในการประเมินผล ด้านความพร้อมของผู้ประเมินผล ครูสามารถเลือกวิธีประเมินผลได้เหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน ด้านความร่วมมือในการประเมินผล มีการร่วมมือกันระหว่างครูที่สอนชั้นเดียวกันในการประเมินผลทุกอย่าง ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างเครื่องมือวัดผล โรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างเครื่องมือวัดผลไว้ให้พร้อม โรงเรียนมีเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการประเมินผลไว้ให้ครูค้นคว้าอย่างพร้อมมูล

บุญทัน เฝ้าเจริญ (2522 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงรายและพะเยา ที่สัมพันธ์กับการปรับปรุงหลักสูตรและการให้บริการของวิทยาลัยครู เชียงรายแก่ครูประจำการ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหาด้านการเรียนการสอนในเรื่องการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน การขาดการนิเทศการสอนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ครูมีความเห็นว่าความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การสอนและช่างสำรวจหรือเอกสารทางวิชาการเป็นความต้องการมากที่สุด ส่วนการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยครู พบว่าการจัดนิทรรศการเป็นการให้บริการทางวิชาการมากที่สุด บริการอื่นที่จัดมาน้อยตามลำดับได้แก่ การฝึกอบรมครูประจำการเพื่อเพิ่มวุฒิและการออกรายการวิทยุเพื่อการศึกษา บริการเหล่านี้ผู้วิจัยพบว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูประจำการ

วิทยา บุญสม และ แนม ทินพงษ์ (2523 : 6-8) ได้สำรวจความต้องการด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส การสำรวจมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบปัญหาและความต้องการทางด้านวิชาการของผู้บริหารและครูชั้นประถมศึกษาที่ 1-2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 160 คน ครูชั้นประถมศึกษาที่ 1-2 จำนวน 220 คน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยสังกัดกรมสามัญศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรน้อย โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนเนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุมาใช้ในการผลิต โรงเรียนได้รับบริการจากหน่วยงานต่างๆเป็นส่วนใหญ่ การได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำส่วนใหญ่จะได้รับการบุคลากรในโรงเรียนเดียวกันอันได้แก่ เพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนความต้องการของโรงเรียนนั้นโรงเรียนมีความต้องการด้านการจัดหาและการผลิตสื่อการเรียนการสอนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปคือ การใช้สื่อ ความต้องการด้านวิธีสอน เอกสารประกอบหลักสูตร และการประเมินผลการเรียน ตามลำดับ

อุคม นวลดี (2524 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูที่มีต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมครูประจำการของบริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลาโลก ในการวิจัยนี้ได้แบ่งปัญหาและความต้องการของครูเป็น

3 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านความเจริญก้าวหน้าของตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย ครูประจำการจำนวน 903 คน ผลการวิจัยสรุปไว้ว่า ครูมีปัญหาที่มีต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมครูประจำการในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการที่มีต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมครูประจำการในแต่ละด้านอยู่ในระดับสูง

ชัชพงษ์ สุวรรณรักษ์ (2526 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ความต้องการความช่วยเหลือของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา จากผู้ให้เหตุผลสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้ใช้ผู้บริหาร 119 คน ครู 199 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาต้องการความช่วยเหลือในทางวิชาการและอื่นๆในระดับสูงทุกด้านจากผู้ให้เหตุผล ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดและประสิทธิภาพต่างกันมีความต้องการความช่วยเหลือไม่แตกต่างกัน ทั้งผู้บริหารและครูต้องการความช่วยเหลือด้านการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนมากกว่าด้านอื่น เมื่อจำแนกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียนและประสิทธิภาพ ปรากฏว่าครูมีความต้องการความช่วยเหลือไม่แตกต่างกัน

พินทาลงกรณ์ พิลาสเอมอร (2523 : 46-47) วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ครูใหญ่ 84 คน ครูที่สอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จำนวน 211 คน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามหลักการบริหารวิชาการด้านการจัดระเบียบงานให้หลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยคิดเป็นร้อยละ 37 ของระดั้มการปฏิบัติงานทั้งหมดกล่าวคือโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินงานการจัดการจัดระเบียบงานให้หลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การดำเนินงานตามหลักการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลางเพราะยังทำได้เพียงร้อยละ 34 ของการปฏิบัติงานทั้งหมดกล่าวคือโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายและแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกัน

กิตติศักดิ์ เปรมสุข ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก พบว่า ปัญหาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนได้แก่ ความขาดแคลนงบประมาณที่จะจัดซื้อแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ โรงเรียนได้รับแจกอุปกรณ์การสอนไม่ทันเวลาเปิดเรียนภาคต้น (2524 : 77) ศึกษาระดับปานกลางคือดำเนินการปรับปรุงการเรียนการสอนได้แก่ ครูขาดความสนใจที่จะสอนอย่างเสริม ครูไม่ได้รับการเอาใจใส่ในด้านกรณีพิเศษจากฝ่ายวิชาการของกลุ่มโรงเรียน อำเภอและจังหวัด ปัญหาที่เป็นปัญหามากคือการวัดผลและประเมินผลได้แก่ การขาดอุปกรณ์ในการทำแบบฝึกหัดและข้อทดสอบ (2524 : 53)

ชูชาติ ทรัพย์มาก (2520 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประธานกลุ่มโรงเรียน ครูใหญ่ และครูเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า กลุ่มโรงเรียนได้ปฏิบัติงานด้านวิชาการอยู่ในระดับน้อย และต้องการให้กลุ่มโรงเรียนได้ปฏิบัติในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ คือ หลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และกิจกรรมทางวิชาการ

สุดสวาท พลานันทกุลธร (2525 : 193) วิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียนและครู เกี่ยวกับแนวการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา และเพื่อเสนอแนวปฏิบัติในการจัดการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน 263 คน ครู 498 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า งานนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนที่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง 8 งาน ได้แก่ การจัดทำคู่มือครูในการสอนวิชาต่างๆ การจัดหาเอกสารหลักสูตรให้ครูได้ศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดหาวัสดุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการทำ

สื่อการเรียนการสอนชิ้นใช้เอง การจัดทำวัสดุประกอบเพื่อใช้ภายในกลุ่มโรงเรียน การจัดอบรมครูภายในกลุ่มโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการตามความต้องการของครูและปัญหาที่เกิดขึ้นในจำับการสอน การจัดทำกำหนดการสอนเพื่อใช้ร่วมกันในกลุ่มโรงเรียน และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนโดยใช้วัสดุราคาถูก (สุดสวาท พลานันท์กุลธร 2525 : 193) นอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรปฏิบัติทงงาน เช่น การจัดทำรายสอนเพื่อจัดเวลาในการใช้อุปกรณ์ การกำหนดกิจกรรมต่างๆนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแผนการสอน การจัดศูนย์วิชาการของกลุ่มโรงเรียน การจัดทำวารสารข่าวสารวิชาการและความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ให้ครูทราบ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสังเกตการสอนของโรงเรียนภายในกลุ่มโรงเรียน การจักสัมมนาครูเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน การจัดนิทรรศการประจำปี การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดโรงเรียนตัวอย่างภายในกลุ่มโรงเรียน การติดตามผลประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการสอนของครู เป็นต้น (สุดสวาท พลานันท์กุลธร 2525 : 231-239) ส่วนกิจกรรมหลักที่เหมาะสมกับงานนิเทศการศึกษาที่ควรจัดขึ้นนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสิ่งนี้คือ การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมกลุ่มย่อย การจัดนิทรรศการ การเชื่อมชั้นเรียน การทดลองปฏิบัติการ การจัดทัศนศึกษา การเขียนบทความทางวิชาการ การพบปะสังสรรค์ และการทดสอบ ตามลำดับ และผู้ที่ควรปฏิบัติงานนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ควรเป็น คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน คณะครู และคณะอนุกรรมการทางวิชาการ ตามลำดับ (สุดสวาท พลานันท์กุลธร 2525 : 194)

สเลมเควิตซ์ (Slemkewicz 1976 : 6890-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในเมืองสีทรอยด์ 80 คน ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในชนบท 64 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูใหญ่ทั้งสองประเภทมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่ในการเป็นผู้นำด้านหลักสูตรต่อการเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรว่าควรปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้คือ ให้ความสำคัญกับการบิณฑการสอนให้มากขึ้น จัดให้มีโครงการฝึกอบรมครูประจำการ จัดการอบรมปฏิบัติการที่เป็นระบบเป็นระยะๆ ดูแลให้ครูเตรียมการสอนและจัดให้มีการสังเกตการสอนในโรงเรียน

จากผลการวิจัยที่กล่าวถึงอาจสรุปได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการใช้หลักสูตรหลายประการ เช่น ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การบริหารบริการหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โรงเรียนมีความต้องการความช่วยเหลือด้านการใช้หลักสูตรและด้านการส่งเสริมครูประจำการมาก แต่โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือในด้านกรณีศึกษาและการส่งเสริมครูประจำการจากต้นสังกัดน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากต้นสังกัดของโรงเรียนมีข้อจำกัดหลายประการ ในขณะที่โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีความพร้อม มีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตรมากกว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ดังนั้นการที่โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้เข้าไปมีบทบาทในการช่วยเหลือโรงเรียนส่วนใหญ่เหล่านั้นจึงเป็นคุณประโยชน์อย่างมากต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา อาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นกุศโลบายที่น่าสยใจมากที่สุดขณะนี้และน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งต่อความสำเร็จของการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย